

STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ve znění koncepčního materiálu vytvořeného MF

Obsah

1 Úvod	2
2 Význam finančního vzdělávání	4
3 Co se rozumí finanční gramotností – definice a současný stav	5
3.1 Finanční gramotnost jako souhrn potřebných kompetencí	5
3.2 Současný stav	7
4 Priority a cílové skupiny finančního vzdělávání	9
4.1 Prioritní oblasti pro budoucnost	9
4.2 Cílové skupiny	10
5 Opatření	12
5.1 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	12
:: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách	12
:: Systém dalšího finančního vzdělávání spotřebitelů	13
5.2 Efektivní spolupráce klíčových aktérů ve finančním vzdělávání	14
:: Role subjektů veřejné správy	14
:: Role profesních sdružení	15
:: Role sociálních partnerů	15
:: Role spotřebitelských sdružení	15
:: Role vzdělávacích institucí	15
:: Role médií	16
:: Role dalších subjektů	16
:: Zajištění efektivní spolupráce	16
5.3 Cílená příprava projektů finančního vzdělávání	16
6 Financování a hodnocení	18
7 Akční plán	19

1 Úvod

Strategie finančního vzdělávání je uceleným systematickým přístupem k řešení nízké úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky (dále jen „ČR“). **Cílem strategie je vytvoření uceleného systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v ČR.** Strategie vymezuje hlavní problémy a navazující prioritní úkoly v této oblasti, včetně specifických úloh klíčových aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy. Finanční vzdělávání je tu nástrojem ke zvýšení úrovně finanční gramotnosti občanů ČR, a tím jejich možnosti jako spotřebitelů adekvátně pracovat s informacemi na finančním trhu k zajištění svých potřeb a potřeb své rodiny s ohledem na měnící se životní situace.

Tato strategie navazuje na řadu koncepčních kroků v oblasti ochrany spotřebitele a vzdělávání obecně, jak u nás, tak na evropské i mezinárodní úrovni, a vychází z doporučení mezinárodních organizací jako je OECD¹⁾ nebo EU.²⁾ Obecné otázky vzdělávání spotřebitelů na evropské úrovni řeší rovněž Strategie spotřebitelské politiky 2007 – 2013.³⁾ Problematika finančního vzdělávání je dále rozvedena v Bílé knize o politice finančních služeb 2005 - 2010.⁴⁾ Tyto strategické dokumenty představují dlouhodobý rámec jak pro aktivity Evropské komise, tak i členských států EU. K definování konkrétního přístupu k otázce finančního vzdělávání na národní úrovni je jak v rámci EU, tak mimo ni obvyklé formulovat strategie finančního vzdělávání.⁵⁾

Obecné otázky vzdělávání spotřebitelů byly zmíněny v Koncepti spotřebitelské politiky 2006 - 2010,⁶⁾ zpracované Ministerstvem průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“). Finanční vzdělávání je také jedním ze tří základních pilířů⁷⁾ přístupu MF k ochraně spotřebitele na finančním trhu.

¹⁾ Např. Improving Financial Literacy, OECD, 2005.

²⁾ Tzv. Zelená kniha o maloobchodních finančních službách na jednotném trhu, Evropská komise, 4/2007. Z ní mj. vyplývá, že za oblast finančního vzdělávání jsou zodpovědné jednotlivé členské státy.

³⁾ Viz http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/index_en.htm.

⁴⁾ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/finances/policy/index_en.htm.

⁵⁾ Přehled vybraných národních strategií finančního vzdělávání a konkrétních projektů finančního vzdělávání v zahraničí lze nalézt na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/fintrh_fin_vzdelavani.html.

⁶⁾ Viz <http://www.mpo.cz/dokument5481.html>.

⁷⁾ Podrobněji viz kapitola 2.

Strategie finančního vzdělávání současně odráží široký konsensus všech zainteresovaných účastníků; veřejných institucí, profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů. Vzájemná shoda a spolupráce jsou klíčovými podmínkami k dosažení pozitivního posunu v úrovni finanční gramotnosti české populace. Tato strategie zohledňuje změny jak v šíři nabídky finančních produktů a služeb, tak i v chování spotřebitelů (např. rostoucí zadluženost), a dále reflektuje změny v oblasti sociálního a důchodového zabezpečení a dalších očekávaných socioekonomických trendů.

Dokument v úvodní části shrnuje obecný přínos finančního vzdělávání a vazby na komplexní problematiku ochrany spotřebitele na finančním trhu. Na definici finanční gramotnosti a popis současného stavu úrovně finanční gramotnosti v ČR, ze kterých vyplývají klíčové priority a cílové skupiny finančního vzdělávání, navazuje popis základní dvoupilířové struktury finančního vzdělávání, rámcové role pro efektivní spolupráci jednotlivých typů aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy a doporučení pro cílenou přípravu projektů finančního vzdělávání. Akční plán definuje konkrétní kroky MF, MŠMT a MPO v oblasti finančního vzdělávání v období 2007 - 2013.

2 Význam finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání je klíčovým prvkem v ochraně spotřebitele na finančním trhu a vedle zajištění informovanosti, tedy dostupnosti informací v adekvátním rozsahu a transparentní, srozumitelné a srovnatelné formě a dále adekvátního postavení spotřebitele ve smluvním vztahu, tzn. ochrany a efektivního prosazování spotřebitelských práv, je jedním ze tří pilířů přístupu MF k ochraně spotřebitele na finančním trhu. Informovaný, vzdělaný občan jako spotřebitel se zajištěným postavením ve smluvním vztahu je plnohodnotným účastníkem na finančním trhu a je schopen přijímat odpovědná rozhodnutí.

Finanční vzdělávání v rychle se rozvíjející oblasti finančních produktů a služeb podporuje aktivní roli občana jako spotřebitele a vede k pochopení a přijetí osobní odpovědnosti za finanční zajištění sebe i své rodiny. V širším kontextu rovněž vede k uvědomění si důsledků socioekonomického vývoje společnosti, zejména s ohledem na prevenci předlužení a zajištění se na stáří. V konečném důsledku přispívá finanční vzdělávání k rozvoji české ekonomiky, společnosti jako takové a k udržitelnému rozvoji.

3 Co se rozumí finanční gramotností – definice a současný stav

3.1 Finanční gramotnost jako souhrn potřebných kompetencí

Nezbytným východiskem pro stanovení standardů finanční gramotnosti⁸⁾ jako cílového stavu finančního vzdělávání, pro mapování úrovně finanční gramotnosti cílových skupin, pro cílenou přípravu a efektivní koordinaci vzdělávacích projektů je definice finanční gramotnosti, která umožní zajistit provázanost a konzistentnost činnosti veřejného i soukromého sektoru v oblasti finančního vzdělávání.

Rezorty MF, MŠMT, MPO a Česká národní banka (dále jen „ČNB“), ve shodě se spotřebitelskými a profesními sdruženími zapojenými do činnosti Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání,⁹⁾ se na základě vzájemných konzultací a s využitím zahraničních zkušeností shodly na následující definici finanční gramotnosti:

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Finanční gramotnost je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např. schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost rozhodovat o výdajích apod. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou také nezbytné makroekonomické aspekty¹⁰⁾ a oblast daňová,¹¹⁾ a to zejména vzhledem k tomu, že se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivců i domácností a má tedy významný vliv na

⁸⁾ Standardem finanční gramotnosti se rozumí ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, resp. cílový stav finančního vzdělávání pro různé stupně vzdělání. Tyto následně slouží jako východisko při tvorbě konkrétních vzdělávacích programů a aktivit směřujících k rozvoji a zvyšování úrovně finanční gramotnosti žáků a dospělé populace. Standardy finanční gramotnosti představují také kritérium pro měření úrovně finanční gramotnosti.

⁹⁾ Pracovní skupina pro finanční vzdělávání je složena ze zástupců státu, profesních asociací, spotřebitelských organizací a expertů na vzdělávání, činnost zahájila v srpnu 2006 a je jednou z podskupin Expertní skupiny pro finanční sektor.

¹⁰⁾ Makroekonomickými aspekty je rozuměna zejména orientace v základních vztazích mezi jednotlivými sektory ekonomiky a porozumění základním makroekonomickým ukazatelům (HDP, inflace, úroková míra aj.).

¹¹⁾ Základní povědomí o daňovém systému a roli daní v rámci občanské společnosti je nutné chápat jako prvek k zajištění odpovědného chování občanů vůči rodině a tudíž státu.

peněžní toky v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti tvoří jednu ze složek tzv. klíčových kompetencí, tedy znalostí, dovedností a hodnotových postojů, které by měl občan mít, aby se dokázal uplatnit v současné společnosti.

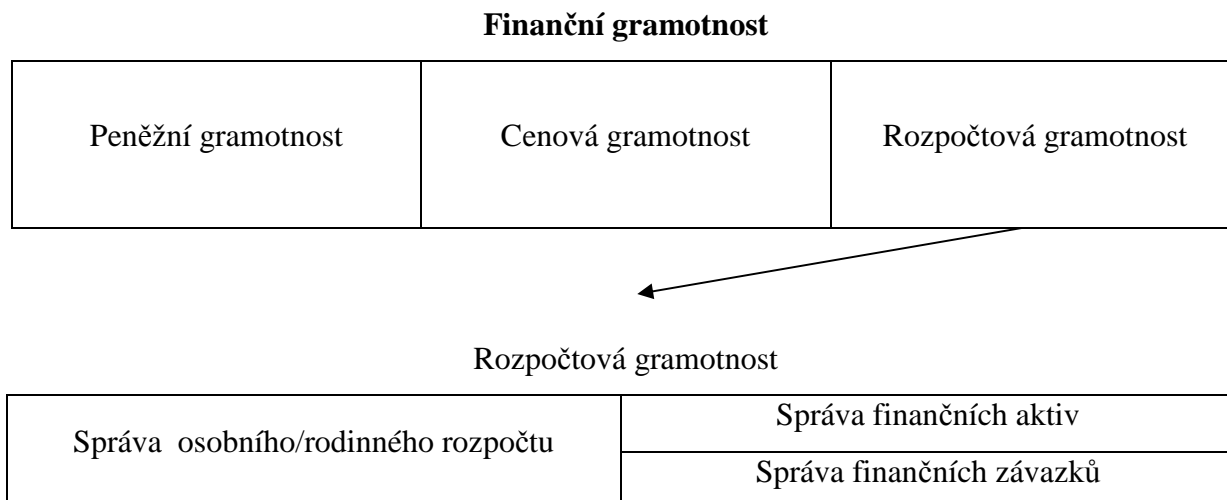
K finanční gramotnosti se dále pojí zvláště gramotnost numerická (z hlediska gramotnosti finanční se to týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím), gramotnost informační (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu) a gramotnost právní (jako orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc). Rozvoj těchto kompetencí je současně prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů.

Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje **tři složky**: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

- **Peněžní gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).
- **Cenovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.¹²⁾
- **Rozpočtovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění) a **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nevhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.

¹²⁾ Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb.

Obrázek 1. Složky finanční gramotnosti

3.2 Současný stav

MF zadalo v roce 2007 zpracování průzkumu na téma finančního vzdělávání. Cílem průzkumu bylo zejména zjistit postoje českých občanů k problematice finančního vzdělávání a míru jejich potřeby se v tomto směru dále vzdělávat. Svým pojetím navázal na obdobně zaměřené šetření, které na jaře roku 2006 nechala zpracovat Česká bankovní asociace.¹³⁾

Vybraná hlavní zjištění průzkumu MF¹⁴⁾

- Podle definice finanční gramotnosti (viz kapitolu 3.1) se největší část respondentů (35 %) ohodnotila známkou 3 (na stupnici od 1 do 5 s možností volby odpovědi „nevím“), stejné hodnoty dosahuje i průměrná známka za všechny dotázané. Sebehodnocení závisí především na dosaženém stupni vzdělání - lépe se známkuje lidé s vysokoškolským vzděláním, s vyššími příjmy domácnosti, soukromí podnikatelé.
- Celkem 45 % populace deklaruje (spíše neurčitě) schopnost orientace v nabídce konkrétních produktů na finančním trhu.
- Necelá třetina (29 %) přiznává, že úroveň znalostí jí brání ve využívání finančních produktů - nejčastěji jde o investiční, dále o úvěrové a spořicí produkty.
- Cca 3/4 dospělé populace považují jak znalost pojmů, tak přímo vzdělávání a získávání nových informací z finanční oblasti za důležité.

¹³⁾ Výsledky průzkumu jsou k dispozici na webových stránkách České bankovní asociace (<http://www.czech-ba.cz/index.php?akce=kate&kat=51&lang=cz>).

¹⁴⁾ Vychází z hlavních závěrů výzkumu společnosti STEM/MARK pro MF, realizovaného v roce 2007. Závěry šetření jsou k dispozici na internetových stránkách MF.

- 9 z 10 dotázaných pokládá za užitečné vzdělávání dospělé populace v oblasti hospodaření s penězi. Pochopení pojmů a další vzdělávání vítají především lidé již informovaní, vzdělanější a mladší.
- Většina (81 %) respondentů se shoduje v tom, že ve škole znalosti pro orientaci v oblasti financí a bank nezískala. Téměř všichni (93 %) souhlasí s možností objasnit základní pojmy z oblasti finančního světa na středních školách, necelá polovina by toto učivo směřovala již na základní školy.
- Většina populace preferuje pasivní formu případného dalšího vzdělávání - 3/4 mají zájem o čtení letáků, brožur, článků na internetu, 2/3 by četly odborné přílohy v tisku nebo sledovaly specializované pořady v TV. Specializované kurzy či semináře by přivítala třetina dotázaných.
- Zájem účastnit se organizovaného finančního vzdělávání deklarují 3/4 dospělé populace, a to v případě, že by bylo zcela zdarma a bez propagace konkrétního poskytovatele.
- Takové vzdělávání dospělých by měl zajišťovat stát (42 %) nebo finanční instituce (37 %).
- Pouze čtvrtina domácností sestavuje pravidelně svůj rodinný nebo osobní rozpočet, další 2/5 toto činí v případě plánování větších výdajů.
- Převážná většina se shoduje na potřebě vzdělávání celé populace (dětí, mládeže, dospělých i seniorů) v oblasti tvorby rodinného rozpočtu, investic a úvěrů. I v této oblasti jsou upřednostňovány informace z brožur, letáků, internetu, TV pořadů či odborných článků.

Průzkum ukázal naléhavou potřebu systematického rozvoje finančního vzdělávání v České republice. MF na základě dlouhodobých analýz a praktických zkušeností dále navrhuje priority a cílové skupiny projektů finančního vzdělávání.

4 Priority a cílové skupiny finančního vzdělávání

Aby byl proces finančního vzdělávání úspěšný, musí být zajištěno, aby jednotlivé vzdělávací aktivity dohromady pokrývaly všechny oblasti finančního trhu a aby nebyl opomenut některý sektor, problematika nebo skupina občanů. Z takto široce vymezeného předmětu zájmu je však možné na základě současného vývoje na trhu finančních produktů a služeb a jeho předpokládané roli v souvislosti s demografickými a sociálními změnami nalézt oblasti a skupiny, které si zaslouží větší pozornost všech subjektů participujících na snaze zvýšit úroveň finanční gramotnosti v České republice.

4.1 Prioritní oblasti pro budoucnost

A. Aktivní a zodpovědná účast na finančním trhu

Je žádoucí, aby občané jako spotřebitelé svou roli na finančním trhu chápali aktivně, ať už znalostí svých spotřebitelských práv či přístupem k využívání produktů a služeb. Cílem je, aby se spotřebitelé rozhodovali efektivně - k tomu však vedle úplných, správných, transparentních a srovnatelných informací potřebují také adekvátní úroveň finanční gramotnosti.¹⁵⁾

B. Prevence proti předlužení

V posledních letech výrazně narůstá zadlužení českých domácností.¹⁶⁾ Ve srovnání s vyspělými členskými státy EU nedosahuje výše zadluženosti takové výše, ale alarmující je dynamika, kterou v posledních letech dosahuje. Jedním z projevů růstu zadlužení je zvýšení počtu domácností, které nejsou schopné splácet své závazky. To dokládá např. stále se zvyšující počet nařízených exekucí.¹⁷⁾

Řada rodin, především nízkopříjmových, rodin pouze s jedním živitelem a také rodin se špatnou orientací ve finanční problematice, není schopna dluhy splácet a hrozí jim, že se dostanou do dluhové spirály. I nadále sice pokračuje trend zadlužování zejména vysokopříjmových skupin obyvatel, ovšem současně roste i zadlužení nízkopříjmových

¹⁵⁾ Součástí je také schopnost zjišťovat si relevantní informace a pracovat s nimi.

¹⁶⁾ Na konci roku 2006 dosáhla zadluženost českých domácností u bank a finančních institucí hodnoty 540,71 mld. Kč a zaznamenala tak meziroční nárůst o 29,53 % oproti roku 2005 (Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2006, MF 2006). Poměr celkové zadluženosti k hrubému disponibilnímu důchodu se v roce 2006 zvýšil na téměř 41% (Zpráva o finanční stabilitě, ČNB 2006).

¹⁷⁾ V roce 2004 dosáhl počet nařízených exekucí 155 tisíc, v roce 2005 270 tisíc a v roce 2006 již 309 tisíc (Zpráva o finanční stabilitě, ČNB 2006). Exekutorská komora ČR, na jejíž data se citovaný zdroj odvolává, přitom sleduje počet soudem nařízených exekucí v ČR dohromady za fyzické i právnické osoby.

skupin, které mají relativně méně úspor a jsou více závislé na sociálních dávkách. Především spotřebitelské úvěry využívají více rodiny s nízkými příjmy, pro které splátky často představují velkou zátěž. S ohledem na finanční zdraví domácnosti by občané měli být schopni zodpovědně posuzovat své možnosti a zaměřovat se buď na takové dluhy, které mají z dlouhodobého hlediska charakter investice (např. hypotéky), či v případě, že jde o spotřebitelské půjčky, aby měli pod kontrolou dluhovou službu.

C. Zajištění na stáří

Vzhledem k rychlému stárnutí české populace v nadcházejících dekadách se budoucí důchodci nebudou moci spoléhat pouze na státní zabezpečení, tak jako tomu bylo doposud. Ostatní formy zabezpečení na stáří¹⁸⁾ budou hrát čím dál větší roli. K tomu, aby si občané vybrali vhodný produkt či formu zajištění na stáří, je nezbytná základní znalost finanční problematiky, jako prevence propadu do státní sociální sítě.

4.2 Cílové skupiny

Pro cílenou přípravu a efektivní koordinaci projektů finančního vzdělávání je vhodné populaci segmentovat na cílové skupiny z hlediska jejich specifických potřeb, a to jak z hlediska fáze životního cyklu, tak z hlediska specifických životních situací. Na základě charakteristik vymezených cílových skupin by se poté konstrukce programů a aktivit finančního vzdělávání měla přizpůsobit svým obsahem, formou a použitým způsobem „propagace“ vzdělávacího projektu tak, aby co nejlépe odpovídala potřebám příslušných cílových skupin, jejich sociálním a intelektuálním schopnostem a zkušenostem. Pro každou z cílových skupin jsou přitom z dlouhodobého hlediska klíčové prioritní oblasti určené touto strategií - aktivní účast na finančním trhu, zajištění na stáří a prevence proti předlužení. Navržené cílové skupiny mohou být v budoucnu dále členěny a konkretizovány dle aktuální potřeby, obdobně jako skupiny ve specifické životní situaci.

¹⁸⁾ Např. účast v dobrovolném systému penzijního připojištění.

I. Cílové skupiny dle fází¹⁹⁾ životního cyklu

Žáci - fáze bez zdrojů a závazků

Obvykle do 18 - 19 let věku a jsou finančně závislí na rodičích.

Studenti a mladí dospělí - fáze nízkých úspor

Mohou být, ale obvykle nebývají zcela nezávislí na rodičích, např. nemají stabilní příjmy a vlastní domácnost, osamostatňují se, poprvé trvale pracují, učí se samostatně hospodařit, řeší vlastní bydlení, mohou být nezaměstnaní.

Rodiny s dětmi - fáze půjček

Mladé rodiny, případně s malými dětmi, které často řeší otázku vlastního bydlení.

Samostatná domácnost - fáze investic

Samostatné domácnosti lidí v ekonomicky aktivním věku, nebo rodiny, kterým odrostly děti.

Lidé okolo důchodového věku - fáze čerpání majetku

Ekonomicky aktivní lidé ve věku cca 50 - 55 let a výše, kteří by se měli připravovat na důchodový věk a lidé v důchodovém věku.

II. Cílové skupiny dle specifické životní situace

Předlužené domácnosti

Domácnosti dlouhodobě neschopné splácet své dluhy.

Skupiny se specifickými potřebami

Např. imigranti, národnostní menšiny, domácnosti s nízkým příjmem, osoby se zdravotním postižením, lidé bez bankovních účtů, bezdomovci apod.

Skupiny ve specifické situaci

Lidé, kteří řeší určitou specifickou, ale v zásadě „obvyklou“ situaci, např. rozvod, nové manželství, ztrátu zaměstnání, nemoc, smrt blízké osoby, dědictví apod.

¹⁹⁾ Fází se rozumí typická situace cílové skupiny, která se ale nemusí týkat každého jednotlivého případu.

5 Opatření

5.1 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

Proces finančního vzdělávání v České republice má být postaven na dialogu veřejného sektoru, spotřebitelů a finančního trhu tak, aby navržené řešení mělo co největší celospolečenský přínos. Navrhovaná opatření stojí na dvou základních pilířích, vzdělávání počátečním²⁰⁾ a dalším.²¹⁾

Projekty finančního vzdělávání, mají-li být považovány za součást systému finančního vzdělávání,²²⁾ mají svým charakterem rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech či službách (princip obecnosti), přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb. Dále má být zajištěna odborná úroveň vzdělavatelů (princip odbornosti) a informace musí být skrze vhodné informační kanály dostupné příslušným cílovým skupinám bez dalšího omezení (princip informovanosti).

:: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách

Garantem úrovně počátečního vzdělávání je stát, zejména prostřednictvím MŠMT. Odbornou podporu implementace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání poskytne MF.

Na základě usnesení vlády ČR č. 1594 ze dne 7. prosince 2005 připravily MF, MŠMT a MPO **Systém budování²³⁾ finanční gramotnosti na základních a středních školách.**²⁴⁾ Tento materiál popisuje proces implementace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání.

²⁰⁾ Počátečním vzděláváním se rozumí předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi.

²¹⁾ Dalším vzděláváním se rozumí vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním (bývají označované také jako vzdělávání celoživotní).

²²⁾ Např. pro účely mapování projektů finančního vzdělávání nebo pro účast v případných dotačních schématech.

²³⁾ Budováním se rozumí rozvoj a zvyšování úrovně finanční gramotnosti.

²⁴⁾ Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách je v rámci počátečního vzdělávání nastaven výhradně pro segment základních a středních škol.

Základní opatření v rámci počátečního vzdělávání

- Vytvoření standardu finanční gramotnosti absolventa základní školy a dále standardu finanční gramotnosti pro absolventa střední školy (resp. standardu finanční gramotnosti občana).
- Promítnutí standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů.
- Vytvoření metodických doporučení školám pro vzdělávání žáků a tvorbu školních vzdělávacích programů.
- Zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v rámci systému vzdělávání pedagogických pracovníků za účelem jejich proškolení ve finanční problematice.
- Pravidelné monitorování úrovně finanční gramotnosti žáků základních a středních škol a následná revize systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (včetně revize standardů finanční gramotnosti).

:: Systém dalšího finančního vzdělávání spotřebitelů

Další vzdělávání je zaměřeno na dospělou populaci, tedy spotřebitele (i potenciální) finančních produktů a služeb, a mělo by být především zajišťováno soukromým sektorem, zejména prostřednictvím profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů. Určitou roli v dalším finančním vzdělávání hrají také subjekty veřejné správy.²⁵⁾

Základní opatření v rámci dalšího vzdělávání

- Efektivní spolupráce subjektů veřejné správy, profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů v rámci Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání.
- Vytvoření standardu finančně gramotného občana.
- Vstupní ověření úrovně finanční gramotnosti české populace a přehled existujících projektů finančního vzdělávání.
- Výběr projektů k pokrytí identifikovaných priorit finančního vzdělávání, složek finanční gramotnosti a cílových skupin a posouzení možností jejich případné dotační podpory.
- Tvorba projektů finančního vzdělávání, jejich průběžná aktualizace a zajištění informovanosti o těchto projektech.

²⁵⁾ Viz kapitola 5.2.

- Pravidelné monitorování úrovně finanční gramotnosti spotřebitelů a mapování projektů v rámci finančního vzdělávání (včetně revize standardů finanční gramotnosti).

5.2 Efektivní spolupráce klíčových aktérů ve finančním vzdělávání

:: Role subjektů veřejné správy

Role MF v oblasti počátečního vzdělávání spočívá v podpoře procesu implementace finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání vydávaných MŠMT a navazujících školních vzdělávacích programů vydávaných řediteli škol a školských zařízení, a to zejména po obsahové stránce.

V oblasti dalšího vzdělávání je úkolem MF jednak zajištění činnosti nezávislé skupiny, v rámci které bude umožněna diskuse a koordinace aktivit všech zainteresovaných stran v oblasti finančního vzdělávání, dále pak v roli odborného konzultanta obsahu projektů finančního vzdělávání dospělých.

MŠMT odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy. Mezi jeho hlavní úkoly v základním a středním vzdělávání patří zejména vydání rámcových vzdělávacích programů, které jsou závazným východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů. MŠMT zabezpečí implementaci standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů, a to podle odpovídající věkové kategorie žáků s cílem zvýšit úroveň jejich finanční gramotnosti.

MPO spolupracuje se spotřebitelskými sdruženími a podporuje vzdělávání spotřebitelů, jako nejúčinnějšího nástroje ochrany spotřebitele. Činnost MPO se zaměřuje mj. na poskytování finanční podpory spotřebitelským organizacím formou dotací určených pro realizaci vybraných projektů, které řeší též problematiku finančního vzdělávání. MPO rovněž zajišťuje finanční podporu poradenské činnosti spotřebitelských organizací, především zaměřené na dospělé spotřebitele.

Důležitá je také součinnost s **Ministerstvem práce a sociálních věcí** (dále jen „MPSV“), s ohledem na sociální zabezpečení, sociální práci v terénu, zaměstnanost a zaměstnatelnost,²⁶⁾ s **Ministerstvem vnitra**, které se zabývá prevencí kriminality, a s **ČNB**, mezi jejíž klíčové

²⁶⁾ MPSV dále pořádá kurzy zaměřené na zlepšení situace rodin s nízkými příjmy.

kompetence patří dohled nad celým finančním trhem. Vhodné se jeví rovněž zapojení **obcí, resp. obecních úřadů.**²⁷⁾

:: Role profesních sdružení

Profesní sdružení institucí působících na finančním trhu (např. organizace zastupující zájmy bank, pojišťoven nebo finančních zprostředkovatelů) hrají důležitou roli v oblasti informačního servisu pro spotřebitele. Z dlouhodobého hlediska je finančně vzdělaný spotřebitel přínosem pro finanční trh jako takový a finanční vzdělávání je proto v zájmu také finančních institucí, resp. jejich sdružení.

:: Role sociálních partnerů

Sociální partneři, tj. odbory a zaměstnavatelé, zastávají stěžejní roli v rámci pracovněprávních vztahů a zaměstnanosti, a mohou tudíž v rámci finančního vzdělávání aktivně působit především na zaměstnaneckou veřejnost. V rámci svých zdrojů mohou zabezpečit aktivity směřující ke zvyšování úrovně znalostí a dovedností v oblasti finančního vzdělávání.

:: Role spotřebitelských sdružení

Spotřebitelské organizace hrají klíčovou roli v ochraně spotřebitele a dalším vzdělávání, a to zejména v nabídce projektů v rámci finančního vzdělávání a aktivním přístupem k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu, poradenstvím a ochranou práv spotřebitelů.

:: Role vzdělávacích institucí

Vzdělávací instituce jsou nositeli nabídky vzdělávacích projektů, ať už se jedná o právnické osoby vykonávající činnost škol se státem garantovanými rámcovými vzdělávacími programy pro žáky, či vzdělávací instituce jiných zřizovatelů s vlastní nabídkou projektů pro vybrané cílové skupiny dospělé populace v rámci zvolených priorit finančního vzdělávání.

²⁷⁾ Obecní úřady by měly v hůře dostupných oblastech s vysokou mírou nezaměstnanosti a menší penetrací moderních technologií aktivně působit na místní spolková hnutí a organizace, jež by mohly ve své činnosti ovlivnit úroveň určitého základního povědomí svých členů, občanů a celých rodin o problematice finančního trhu.

:: Role médií

Důležitou roli v rámci finančního vzdělávání hrají také veřejnoprávní a soukromá média, a to jak z pohledu vzdělávacích článků a pořadů, tak z pohledu poskytování informací z finanční oblasti.

:: Role dalších subjektů

Mezi důležité partnery na poli finančního vzdělávání zejména v oblasti dalšího vzdělávání lze zařadit mimo vytyčené skupiny subjektů rovněž další instituce či organizace. Budou k nim patřit např. subjekty, jež hledají vhodnou možnost pro podporu veřejně prospěšných projektů a které shledají podporu vzdělávacích projektů jako odpovídající ukázkou jedné z možných forem sociální zodpovědnosti a/nebo příspěvku k rozvoji občanské společnosti (např. firemní dárci z řad významných zaměstnavatelů).

:: Zajištění efektivní spolupráce

Pro zajištění efektivní spolupráce všech výše uvedených skupin subjektů v oblasti finančního vzdělávání je potřeba existence dlouhodobé nezávislé platformy, která by umožnila setkávání všech zainteresovaných subjektů, diskusi a výměnu informací, zkušeností a koordinaci připravovaných aktivit.²⁸⁾

5.3 Cílená příprava projektů finančního vzdělávání

V oblasti počátečního vzdělávání je daná cílová skupina - žáci, přičemž současně musí být pokryty všechny priority finančního vzdělávání, stejně jako všechny složky finanční gramotnosti. Počáteční vzdělávání (v rámci základního a středního vzdělávání) je proces, kterým se finanční vzdělávání musí prolínat jako nezbytná ucelená součást po celou dobu jeho trvání. Klíčová je tu spolupráce MŠMT a jím přímo řízených odborných ústavů²⁹⁾ s MF po obsahové stránce a MPO s ohledem na vzdělávání spotřebitelů.

Při přípravě vzdělávacího projektu v rámci dalšího finančního vzdělávání je možné zvolit buď plošný přístup, pokrývající většinu základních aspektů finanční gramotnosti, anebo se soustředit na vybranou cílovou skupinu, prioritu nebo složku finanční gramotnosti a dosáhnout tím žádaného účinku. V takovém případě je třeba předem zvážit, na kterou vybranou cílovou skupinu, prioritu nebo složku finanční gramotnosti se projekt zaměří, aby

²⁸⁾ V současné době tuto platformu představuje Pracovní skupina pro finanční vzdělávání.

²⁹⁾ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Národní ústav odborného vzdělávání a Národní institut pro další vzdělávání.

bylo dosaženo žádaného účinku, a přitom nebyla na trhu opomenuta některá ze složek nebo se naopak zbytečně nepřekrývaly. Současně je nutné dodržet výše uvedené principy obecnosti, odbornosti a informovanosti.

6 Financování a hodnocení

K financování činností spojených s implementací Strategie finančního vzdělávání budou resorty především využívat své stávající rozpočty, s ohledem na povahu vyžadovaných činností v souladu s kompetenčním zákonem. Doporučuje se rovněž využití evropských fondů. V úvahu přichází zejména programy, které umožní České republice čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu v oblasti lidských zdrojů pro rozpočtové období 2007 - 2013 řízené MPSV a MŠMT.

K hodnocení účinnosti Strategie finančního vzdělávání budou sloužit pravidelně opakovaná monitorování úrovně finanční gramotnosti populace a mapování projektů finančního vzdělávání. Rozsah a termíny aktivit Akčního plánu s finančními nároky budou realizovány v souladu s možnostmi rozpočtu rezortů a schválených projektů Evropského sociálního fondu.

7 Akční plán

	Počáteční vzdělávání	Další vzdělávání
1. Vytvoření standardů finanční gramotnosti	2007 MŠMT v součinnosti s MPO a MF	2007 MF v součinnosti s MPO a MŠMT
2. Vstupní ověření úrovně finanční gramotnosti populace	-	2008 MPO v součinnosti s MF
3. Vstupní přehled projektů finančního vzdělávání	-	2008 MPO v součinnosti s MF
4. Implementace standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů	2007 - 2013 MŠMT	-
5. Metodická doporučení školám a zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v systému vzdělávání pedagogických pracovníků	2008 - 2013 MŠMT	-
6. Výběr projektů a posouzení možností jejich případné dotační podpory	-	2008 - 2010 MPO v součinnosti s MF ³⁰⁾
7. Monitorování úrovně finanční gramotnosti populace	-	2010 a dále po dvou letech MPO v součinnosti s MF
8. Aktualizace standardů finanční gramotnosti	2010 a dále zpravidla po čtyřech letech, podle typu programu. MŠMT v součinnosti s MF	2010 a dále po dvou letech MPO v součinnosti s MF
9. Mapování projektů finančního vzdělávání, včetně identifikace problémových oblastí a nepokrytých cílových skupin	-	2010 a dále po dvou letech MPO v součinnosti s MF
10. Revize systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (včetně standardů finanční gramotnosti a opatření)	2013 MŠMT v součinnosti s MF	-
11. Revize finančního vzdělávání spotřebitelů (včetně standardů a opatření)	-	Dle potřeby MF v součinnosti s MPO
12. Revize Strategie finančního vzdělávání	2013 MF v součinnosti s MŠMT a MPO	2013 MF v součinnosti s MŠMT a MPO

³⁰⁾ Strategie finančního vzdělávání nezakládá nárok na poskytnutí dotace ze strany MPO.